

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Theophili Bernardini E Societate Iesv De Religiosæ Perseverantiae Præsidiis Libri XI. ...

Bernardin, Théophile

Antverpiae, 1622

3. Quid benè, quidue malè iubeatur.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-47032](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-47032)

audit; qui verò spernit; is maiestatis diuinæ reus perduellionisq̄ue damnandus est. Atque vt sprete vel etiam affectate auctoritatis regie est sensus acerrimus, & crimen odiosissimum, (quippe nihil est quod cum illo supremo dominandi iure in comparationem veniat) ita sprete seu in ipso met, seu in Dei vicaris, auctoritatis diuinæ, nullum aliud fingi nefandius crimen potest. Et ne vanè id me dixisse putes, en quàm disertè sanctus idemq̄ue placidissimus propheta, solito acrius exaudefcens affirmet, *Quasi, inquit, peccatum ariolandi est, repugnare: & quasi scelus idololatriæ, nolite acquiescere.* quid enim? idololatra verum non adorat Deum, & deos sibi fingit, qui non sunt dij, quid tu, rebellis & Præpositorum contemptor, nunquid non Deos, quos Deos tibi fecit Deus, & Dij tui sunt, contemnis? & Deum qui in eis loquitur spernis? ipse q̄ue à te ipso, te regendi auctoritatem tibi vendicans, tibi impiè diuinum nūmen atrogas? & quando eodem temeritatis impetu, à vero & solo futuri præfagitore Deo per suos gubernante discedis, quando tuis artibus, consiliis tuis, tua tibi providentia consulis, nunquid non istud ariolari est, sibi in futurum meliora providere, & (quod sacre Literæ loquuntur) *per tumorem animi se prophetam, se sibi videntem fingere?* Videtne in quod improbitatis barathrum, superbia & inobedientia præcipitem hominem derrudat?

1 Reg. 15.

Deus. 18.

c. 21. const. mon.

Et quidem quæ de eminentissima Præpositorum dignitate dicta sunt, vt verissima ita certissima sunt habenda. Id vnum iterum commendandum habeo, illos qui regendis, & ad æterna dirigendis hominibus præpositi sunt, tanto diuinam illam dignitatem participare nobilius, quanto anima corpori, temporariis æterna præstant, quanto q̄ue magis proprium Deo soli est, animos, quàm corpora mouere: hinc igitur iis eos intueamur oculis, quibus par est æternitatis duces, beatitudinis conciliatores, animarum custodes intueri. Superior enim, inquit S. Basil. nihil aliud est, quàm qui personam Saluatoris obtinet, & mediator Dei & hominum factus est, & qui salutem obedientium, ipsi sacrificat. Hanc autem reuerentiam, moderato timore conditam, si diligenter auxerimus, ei q̄ue humilitatem comitem iunxerimus, tum proculdubio id consequemur quod initio commedabam, vt mentis oculis, tanta splendentis auctoritatis luce completis, non sit quod humanæ naturæ nœuos curiosius videre possimus.

C A P V T III.

Quid bene vel malè iubeatur à Præpositis.

EXpositum est superiore capite, præcipuum illud obedientiæ fundamētum, quo in Præpositis Deum intuemur: proximum est, vt etiam inquiramus an & quomodo in eorum factis & iussis diuina cluceat auctoritas, illustretur sapientia,

ria, prouidiq̄ue Dei bonitas erumpat: quippe non aliunde, quàm ob aliqua vel non satis probè facta, vel non commodè iussa, vel in peius maligna interpretatione detorta, de Præpositorum amore & auctoritate solet detrahi: nec aliunde, in Deum ista referre arduum est, quàm quia summa illa & perfectissima oprimi naturâ, esse videntur indigna. Difficilem, sed perutilem quæstionem ingredimur, sancti Spiritus afflatu consili: in qua prius id esse debet, Quid bene, quid malè iubeatur: quippe vniuersè loquendo, fieri interdum, vt aliquid secus quàm oportuisset imperetur; satis rebus ipsi videtur esse contestatum, & ex dictis euincitur: cum in Præpositis ita inlit diuina auctoritas, vt tamen humanæ naturæ propensiones, si quæ vitiosa fuerint, nihilo imminuta, ne dicam, (ob maiorem in agendo libertatem) aliquanto etiam roboratae sint.

Cum autem tum in quorumuis, at præcipuè in Præpositorum actionibus iudicandis, cauenda sit temeritas: vt ne in eam incidamus, erunt quæ mox dicemus perpendenda singula, quorum causa malè aliquid iubetur: sunt autem vel res, vel modus, vel circumstantia, vel finis.

Ratione rei malè iubetur, quando res quæ iubetur mala est: quod quatuor potissimè modis accidit: Primò, si res per se naturaq̄ue sua mala iubeatur; vt mendacium, simulatio, furtum, inobedientia, & quoduis vel lenissimum peccatum. Secundò, quando res non est per se quidem mala, sed alicunde tamè fit, vt mihi, in eo vitæ statu degenti, mala sit; quale est id omne, quod solis Religionis regulis, vel Superiorum aliorum ordinatione est prohibitum. Tertio, quando recta ratio docet, id quod nunc iubetur dedecere personam, & conditionem vitæ, vt si Religionum sacerdotem indecoro quodam vestitu concionari iusseris. Quarto, si res illa communem vsitatumq̄ue in Religione morem excedit, vel eneruat: vt si insueta longeq̄ue grauiore, quàm loci moribus receptum sit, feruente vitia puniantur, vel remissione indulgentia delabi, quæ à maioribus rectè instituta fuerant, sinantur: quippe Religionum Præpositi, aliq̄ue fermè magistratus, non Religionum aut rerum publicarum conditores, at conditatum, in iure singulis proprio, conseruatores esse debent.

Quamquam autem hæc ita se habeant; tria postrema certis locis, & temporibus rationibusq̄ue, interdum, vsurpari possunt; cum nequaquam ita mala sint, quin aliquando bene, vel saltem non malè, fieri possint, vt probant illorum qui nonnumquam eadem patrauerunt, exempla Sanctorum: quæ cum plurima sint, nec res hæc renocetur in dubium, non est cur in recedendis immoremur. Quòd si quando iussionem non dissimilem instare videamus, animaduertendum an frequenter, an raro, an semel tantum ista iubeantur: etenim si raro, si semel tantum, si extra ordinem, certa q̄ue ratione imperentur aut permittantur, cauendum ne temerè damnentur: procliuus foret, si frequenter, si passim, si quavis occasione, ista sinerentur. Et quidem de tribus postremis hæc dicuntur; peccatum enim, quod primò positum est, nunquam iuberi vlla de causa potest.

Mmm 3 Sed

Sed profectò vel tenuissimè cogitanti parere solet, quid rebus ipsis insit, & cuiusmodi sint. At eorum, quibus quis in imperando vitur, modorum animaduersione & impulsu, longè frequentius accidit vt nos iussa perturbent, eaque in deterius interpretemur, Præpositiſque, propè magis quomodo, quàm quid iubeant, sit videndum. quippe ista plerique viuimus mollitudine naturæ, vt non tantum rebus minimis, sed vel sola imaginaria quadam specie lædamur, offendamur, externemur: sed & Superiorum nonnullis, quædam interdum, ad ingratos imperandi modos, vitiosæ propensiones insunt: quippe reperias, qui ceteros vel vultu, vel sola vocis asperitate exterreat; qui imperioso gestu, alios à se, ostentatione fastus, arcere videantur; qui denique inferiorum abalienent animos, & se tamen credant lenissimos, credant amabilissimos. aded ipsa sibi adularix est potestas. Neque verò vt medearis, id sufficit, vt se asperos & inamabiles esse intelligant, sed fido & prudente monitore opus est, à quo sapit audiant, in quo & quatenus sit modus ille vitiosus, & qui non tantum doceat, quo contrario modo sit ille corrigendus, sed ad correctionem quasi manu ducat. Neque id multò secùs contingit, quàm in tono & pronuntiatione sermonis, vbi si quid peccatur, & dixeris, Acutiorem esse, vel stridulum, vel subsultantem; monuisti quidem verè, at vix erit qui ideo se corrigat: vix enim est qui suæ sibi pronuntiationis censor, aut tenuissimarum vocis inflexionum accuratus obseruator esse possit. at si eam vocis dissonantiam ad viuum primò expresseris; tum ex qua oris vel faucium dilatatione, elisu, contractione, id oriatur docueris; ac denique tuam ipse vocem in gratiorem sonum efformaueris; tum certe, nil penitus indocilis alter fuerit, emendationi viam perfacilem demonstrasti. Cum autem difficile sit reperire qui possit, qui velit, qui audeat, alterius, & maximè Superioris, defectus illi ipsi indicare, ad plenum exponere, modumque corrigendi præire: misera profectò conditione Præpositi viuunt, quibus propè pro humana infirmitate necesse est, iisdem in defectibus immori, in quibus sua eos deprehendit dignitas. Est tamen, est, quod isti mederi malo possit, iugis videlicet oratio, sincera cordis humilitas, plurima sui ipsius disquisitio, & acris omnium animi corporis que motuum diiudicatio, nunquam in fœcordiam soluta, nunquam diuinorum iudiciorum immemor. At quis est hic, qui hæc perpetuum adhibeat, & laudabimus eum?

Verùm vnà cum modis, etiam circumstantiæ, vt loci, temporis, personarum, attendendæ, curandumque, vt benignè, vt beneuolè, vt ad naturam & vires cuiusque attemperatè imperent: sanè nihil est, quod amabilitate auctoritati ad inculante, impetrare non possint. Quæ sint autem quæ vel modo, vel circumstantiis vitiosa sint, vel mediocris prudentia docebit: si maximè alterius, cui imperandum est, vicem subeuntes, humanæque, quam illi inesse sciunt Præpositi, infirmitatis modulùm sibi representantes, potius infra, quàm supra vires imperent, nihil nimis virgeant, præcipitent nihil, ac præ ceteris omnis sapien-

riæ bonæque gubernationis fontem Deum consulant. Verè & piè, suo more, Magnus ille Pastor Gregorius obseruauit, propterea subditos minùs pacatè ^{2. p. 2470.} discretèque admoneri à Præpositis; quia Præpositi, amorì solius creatoris minùs intenti, & in multa sparsi, non possunt subitò se cum Deo ad discretionis culmen erigere: at ex hac nimia animi dispersione & familiaritatis diuinæ penuria, non hic solus error scaturit, sed alij etiam plurimi: videndum igitur, vt que magis necessarium est, tanto illi medeamur accuratiùs.

Iam finis, vt in iis omnibus quæ ab hominibus fiunt, potest plurimum, lateque diffunditur; ita maiorem admittit varietatem, & intentionem considerationem meretur. Ac primò considerari potest, quo fine, seu qua intentione, bona an mala, virtutis an vitij, sit aliquid imperatum? sunt enim qui interdum id fieri putent, ex inuidia, æmulatione, ab alienatione animi, alteriusue fraudulentò instinctu & impulsu, aut etiam quia Superiorem propria sua commoda, existimationem, vltionem suam, vel aliud nescio quid, cupidè ambire sibi fingunt. in quam iudiciorum, sanè temerariorum, voraginem qui semel prolapsi fuerint, non facile dictu est, quot se imperfectionibus, angoribus, perturbationibus inuoluant, & quàm sit arduum, inanissimarum suspicionum umbras, veritatis luce dissipare. Sunt qui sibi, leuissimis ducti coniecturis, persuadeant Præpositos, vel durè cuiusdam asperitatis rigidos esse amatores, vel perplacendi hominibus cupidos, blanda & emolliente lenitate adulari: horumque singulos, suis istis rationibus aptum finem sibi præfigere, & vt eum consequantur, duriùs, molliùs, vbi visum fuerit iubere: quorum tamen vtrumque (vniuersè loquendo) vitio quàm virtuti propius est, potestque non tantùm ad finem, sed etiam ad illaudabilem modum referri. Sunt quoque alij, qui se in aliorum vita acutum cernere credentes, de vitiorum virtutumue, quas sibi Superiores proponant & adament, electione prudenti, vel imprudenti, liberrimè sententiam proferunt; has nimium, illas parum, indecenter, importunè, secùs quàm oporteret obseruari: sic, vt illi, quorum sacrosancta vigere deberet auctoritas, illi sint qui præ ceteris maximè, iudiciis hominum expoliti degant. Sed hæc ad personas potissimè referuntur, dicamus quæ ipsis iustis magis inhaerent.

Solent enim, animaduerso fine, malè iustà dici, quæ ad finem propositum minùs apta sunt, vulgoque vitiosa natura nostra propendet, vt id etiam condemnet, quod finem suum, quacunque occasione, non fuerit cõsecutum. Finem alij aliter, nos quod in rem nostram faciat intuentes, in quadruplicem diuidimus: est enim finis rei, finis hominis, finis Religionis, & finis Dei. Finis rei, est finis in quem natura & vis alicuius rei tendit, vt architecturæ, habitatio; sermocinationis, sensuum animi explicatio. Finis hominis est, quem sibi homo proponit; vt si architectus, architecturæ finem sibi faciat lucrum; sermocinationis verò sibi quispiam finem ponat delectationem. Finis Religionis est, quem ipsa sibi Religio præscribit; vt si architecturam, ad vitandum orium, ad hospitalitatem exercendam,

cendam, ad laudem Dei in sacris adibus amplificandam exerceat; si sermocinationem, & mutua colloquia ad caritatis fraternæ conseruationem, vel spiritus feruorem excitandum, vel consiliū petendum, vel multiplicem doctrinam refert, aut semper, aut quodam suo tempore. Denique finis Dei, imprimis est Deus ipse, in cuius honorem & gloriam, vt in primum & vltimum finem omnium, redeunt omnia: ac præterea, propinquiōres quidam Dei fines, hoc est isti rei vel actioni præstituti à Deo fines dici possunt, quædam quæ Deus ex vno quodam euentu elicere vult miris quibusdam viis & rationibus, quæ cum omnino contrariæ humanitus coniectando videantur, euentus qui inde consequitur est prorsus nobis inexpectatus, & antequam contigerit inobseruabilis, humanoque intellectu impenetrabilis; ideoque in diuinæ gubernationis acque prouidentie vim se nostris casibus implectentem, & rectius dirigentem merito referri solent. Quod euentuum genus elucet maximè in iis quæ à Deo permittuntur, & ab hominibus malè, sine ratione, cautione, prouisione fiunt, vnde tamen magna de improviso bona erumpunt. Quando vnde opprimitur, inde exsurgit vegetior virtus: quando peccati illecebra, fit incertium carnis: quando conuersa rerum facie, quam summam nobis que formidabilem putabamus esse tempestatem, eam rebus nostris promouendis videmus fuisse secundissimam, exituque nobis optatissimo desisse: nonne id omne accipiendum est à benigne admirabili Dei sapientia, quæ ludens in orbe terrarum, eiusmodi interdum sui specimine, & quali scintillis, pronas hominum mentes sursum erigit, & ad altiora diuinaque contemplanda, mirabilitate inopina prouocat?

Iam, quoties agitur, vt rationibus ab fine ipso petitis, de cuius ipsam rei iustione iudicetur, tunc arcessenda, simulque prudenter & accurate componenda sunt, quæ ad rem, ad personam, ad modum & circumstantias proprius pertinent, vt inde, quàm rectè fini quadrent, videri queat. sed & in variis illis finibus, sunt quæ inter se pugnare, sunt quæ luci caliginem, perspicuitati tenebras offundere putantur: interdum enim finis consentit fini, interdum & repugnat, quodque ratione vnius finis (puta rei) bene iustum videtur; hoc ratione finis alterius (puta hominis) malè iniunctum putatur: sunt que perspicaciùs, tum vtriusque rationes exploranda, tum inquirendum quis præcipuus & potissimus sit finis, ad cuius assecutionem reliqui dirigi debeant.

Sed hæc doctrina exemplis clarior erit & vtilior: fuerunt tamen ista notanda, vt ex quo fonte dicenda scaturirent obseruaretur, notisque principis, primum esset ad varios euentus, quasi varias areolas, humilis prudentiæ aqueductus inde deriuare, natiuamque nostram, ad iussa Superiorum approbanda, duritiem & aspredinem emollire. Faciamus ergo, cuidam colendi horti curam esse commissam, eumque totum isti muneri addictum: at ecce cum horti colendi tempus opportunum aduenit, Superior hortulanum aliò amandat, vel agricolationis imperitus iubet quædam semina eis committi locis, vbi minus feliciter

prouen-

prouentura sunt. Eundem Præpositum ad scholas adire videamus, & quia sic opinatur, ac olim ita fuit habitus, velit omnia ad Orbilianos & plagos antiquæ seueritatis mores exquiri: discipulorum plurimi diffluant, in reliquis & pudor & amor petire, malus virtutum, sed simulationis solers artifex, timor solus vigere reputetur: sua tamen in sententia perstet, iussionem seruari urgeat Superior. Inde ad alias versus curas, veteri confessariis, ne non nisi certo tempore, breuiter, festinè, & quasi curriculo confessiones audiant, neminem sæpius, neminem diutiùs, quàm ceteros omnes: inde offendatur passim populus, alienetur à nobis, succumbant tentationibus, anxietatibus implicentur illi qui eis obnoxij sunt. Quid hic faciet subditus? rectène an malè iuberi iudicabit.

Non immeritò in eiusmodi rebus, dubius hæreat animus: dicamus ergo quid sentiendum, & ex his pateat, quomodo nos in omni euentu simili gerere possimus. Vbi de iudicio subiiciendo, & opinionum varietate agemus, nonnulla que huic etiam loco conueniant reperientur: nunc autem argumenta ex diuerso fine ducamus, hic enim varius apparet: quippe in eis quæ de hortulano dicta sunt, finis rei seu culturæ horti, cum natura sua sit fructuum feracitas, docet iussionem illam Superioris ineptam fuisse: at Superior, potuit finem illum, vt minoris æstimandum, contempsisse, & potiore alium aliquem spectasse, qualis esset vrgens vtilitas proximi de salute periclitantis, & in eius opem emittendus esset hortulanus; fortassis etiam id facit ad periclitationem virtutis hortulani, quem mortificare, vt quid enim id verbum refugiemus, cuius insignificatu cõsequendo, perfectionis nostræ summa consistit: sed & sua sunt vnicuique arti vocabula, vt Superiorum, Inferiorum, Confessariorum & similibus, quæ latinitatis causa refugeere putidum sit, & necessaria (quæ prima orationis est virtus) perspicuitati aduersum: quam acerrimi vir iudicij Augustinus tanti fecit, vt Ossum potius quàm Os, amphibologiæ vitandæ causa dici mallet: quanto ergo magis spiritualia spiritualibus scribentes, leuicularum obseruationum seculos esse decet? sed vnde abij, eò redeo. Potuit ergo Superior hortulani mortificationem spectare, eum quæ in iudicij proprij abnegatione exercere velle. qui fines & fini Religionis & Dei fini consentiunt: cumque Superioris iussio illis consentiat, non potest habita ratione finis meritò improbari.

At, inquires, turbatur ea iussione hortulanus, qui cum apertè videat à fine rei aberrari, & horti culturam minùs commodè cedere, istas verò remotiores & natura sua occultiores rationes non prospiciat, non potest ex ignotis iussionem approbare; sin autem ex iis quæ nouit, eam improbet, quis id meritò temeritatis accuset? Sed leuicula hæc est, parumque probabilis excusatio. Inferioris enim est, Superiorum consilia non scrutari, non exquirere, non diiudicare, sed obedire, & vbi apertum confessumque peccatum palàm non est, omnia pro bonis æstimare; iudicia nulla, rationibus à natura & sensu ductis, firmare: has enim affectari Religiosum haud decet, sed se totum ab infimis recipere, & ad

N n n n

superiora

superiora traducere; credereque tantum Superiori, sibi tam parum providentia inesse, ut nihil ipse, Superior verò, quidvis bene commodeque provident: cumque in rebus humanis commoda sint mixta incommodis, si quid incommodi in rebus iustis videat, credat thesaurum quandam commodorum latere intus absconditum, cumque solis obedientia simplicis exercitiis erudendum. Præterea cum Religiosus, mundo renuncians, omnium rerum contemptum profiteri, virtutem solam, solam perfectionem adamare videatur: damnum ne reputabit, si ob Superioris iussum, minus olerum, minus fabarum legatur; si le- datur valetudo, si pecuniæ aliquantum, si lis, si ius externum perdat; interim verò quod crumena, quod corpori perit, accrescat animo, virtutes acquirantur, perfectio augeatur: O utinam bone Iesu, tanta esset Religiosis omnibus internarum virtutum, quanta bonorum externorum, (quæ flocci fecisse) sui que, quod perdomuisse debuerant) corporis cura! Verum ut ne longius abeam, hinc nobis commendatum esse oportet, ut quoniam Superiores Religionum, non ad eorum usum, & naturalia commoda, sed progressum in absoluta virtutum perfectione, & diuini honoris incrementis, ubique spectare debent: horum autem curandorum diuersissimæ, nobisque propè incogitabiles viæ sunt, non assuescimus disquirendo in iustis fini rerum, vel habilitati aut opportunitati ad id quod optatur consequendum: persuasissimum sit potius, eos qui præsentem celsiorem finem aliquem sibi ob oculos ponere, illisque ut maiore Dei lumine præditis, multa, quæ obtusam nostram aciem fugiant, facile ad spectabilia reddi.

Atque ex his, quid ad illa de scholis & de confessionibus exempla, respondendum sit videmus; nempe, in eo ipso quod nobis detrimentosum videretur, maiorem aliquam utilitatem latere, & finem celsiorem à Superiore spectari. Quis enim nouit, quæ vera sit utilitas, quis profectus animorum? forte præstat pauciores ita contineri, & Deo cum Superioris voluntate cooperante, firmas in virtute radices agere, tandemque saluos in æternum regnare, quam multos liberius agentes, virtutum specie ac ostentato flore blandiri, sed exarescente bono semine sterile scere, & à voluptatibus inescatos perire. Quoties, quæso, vidimus eos, qui solo timore vrgeri videbantur, qui solutis moribus, qui ad vitium erant cerei, à quibus denique nihil boni sperabatur, in optimam frugem rediisse, multa & præclara in Dei laudem præstitisse, dum vitiiis & otio marcerent illi, quos ob adolescentiæ indolem, gratamque morum comitatem, & ingenuam cum amabilitate venustatē, reipublicæ Christianæ columina olim futuros gratulabamur? Ergo cogitationem eò referamus, cumque non id quod præsens, sed quod æternum est queramus, nobiscum ipsi statuamus, in tanta ignorantia futurorum, non posse nos ex rerum præsentium ad spectu, (virtute vitioque exceptis) verè certoque definire, quid ad æternitatem re ipsa aut profuturum aut obfuturum sit. In rebus igitur tam incertis, tamque ab omni sensu nostro remotis, ut quid non in meliorem partem interpretamur omnia?

Præterea (quod confessionum magis est proprium) quamuis benignitas ab aliis vsurpata laudabilis exstiterit; tamen quia creata omnia, sponte sua in deterius, & in interitum dilabuntur, illisq̄ue ventilatio quædam & agitatio, ad situm detergendum opportuna est; merito potuit, primo in aditu, Superior nouus extimere, ne benignitas in laxamentum; caritas in vitiosam familiaritatem; confessio in otiosam confabulationem degeneraret aliquando: & quantumuis proximorum vtilitati, commodis quoque domesticis aliquid idè præuideat decessurum, dum scilicet offensi mutatione nonnulli, nostras operas refugient, & suam nobis opem subtrahent; nihilominus alia sibi respectanda putat, & præ omnibus cauendum ne quid detrimenti Religiosa disciplina patiatur: illique, qui rem integram conseruare, vel restituere velit, non ponendos rumores ante salutem: quin etiam, omnia illa quæ nunc videntur detrimenta, paulò post abundè, & cum fœnore resarcienda confidit, quando primæ tempestatis agitatione posita, obmurmurationum fluctus siluerint, & Religionis splendor enitescet. Quid: quòd hoc ipsum, vt obiter indicaui, conseruationi rerum expedit, estq̄ue diuinæ gubernationis, vicissitudines amantis, & imitatio & effectus? vt enim hiems æstati, fertilitati sterilitas, paci bellum, diei nox, vitæ mors, & fermè contraria contrariis alterna vice succedunt, idq̄ue & ad ornatum vniuersi, & ad rerum conseruationem facit; ita Superiorum in gubernando varietas, naturæ diuersæ & aduersæ nonnumquam, sententiæ compugnantes, modi discrepantes, qui tamen in vnum diuinæ gloriæ finem conspirent, probationem, ipsaq̄ue rerum varietate magis exercitam reddunt inferiorum virtutem; vimq̄ue diuinæ prouidentia, nulla cuiusquam mutabilitate nutantis admodum illustrant.

Sed hæc de fine, eiusq̄ue varia consideratione dicta sufficiant: addamus etiam nonnihil de illa quæ nonnumquam in peculiaribus iussis intercedit inconsiderantia, vnde fiat vt id iubeant quod aliàs nunquam iussuri erant. Et quidem præstat inconsiderantiam nullam intercessisse, sed occultiore & nobis ignoto fine, permotos credere, deq̄ue illorum prudentia sentire quàm optimè: eiusmodi tamen casus incidunt, vt id apertè deprehendatur, nonnumquam etiam eò confugiendum sit, quin etiam id ipsimet vltro profiteantur. Quare, vt nihil de nostra erga Præpositos obseruantia decedat, Notandum nobis est,

In cogitantiam, seu non cogitationè, siue non prouisionè alicuius rei accidere variè posse, nempe vel in rebus apertis & vnicuiq̄; ob oculos expositis, vel in dubiis atq̄; obscuris, ad quas præuidendas sagaci mentis intuitu sit opus. Præterea, humanū, ideoq̄; à nemine alienū est, vt subinde peregrinetur mens nostra, & in rebus notis & obuiis quasi retrusis & remotis erret, nec semper ad quæcūq̄; potest aduertat, aliquando fatigatione, aliquando distractione, aliquando eo solo quòd cogitatio eius rei non incurrat; quippe etiã in potestate hominis non est, quibus primis, & quo vsq̄; tãgatur. quoties, quæso, accidit vt ipsi nos miremur, qui fieri

potuerit, vt aliqua non fecerimus, aut dixerimus? nempe causa nihil fuit, nisi quod mentem nostram nulla eius rei faciendae dicendaeue cogitatio incesse- rit. Quamuis si philosophari sanctius, & christianè sapere volumus, altiore prin- cipio, à Deo ortam, & in Deum referendam omnem hanc varietatem agnosce- mus: de qua plura dixi c. 12. Cynosura Christiana. ipse enim est qui vel suis vel angelorum sanctorum inspirationibus, vel rerum obiectarum, & vt obiceren- tur destinatarum occasionibus vtens, salubres in nobis cogitationes excitat; nisi si interdum vel iusto iudicio, vel prouida benignitate, ne quidem illas excitat, & ne excitentur inuigilat: nam & nostra indignitate id promereri possumus, variaque vtilitates inde possunt emergere, nec absolum est si interdum iusta de causa, bonum aliquid omittendum iudicetur.

Iam igitur duplici ex capite, cauendum nobis est, ne quae Superior ex in- considerantia iussit, in malè iustis & reprehensione dignis reponamus: Primum, quia non debet vitio verti, vel certè veniabile admodum est, id quod humanae omnis industriae modum excedit: & re vera supra hominem est, semper & ubi- que, in omnibus ad omnia sic attendere, vt nihil te effugiat, quod humanitas valeat perspicere. Si ergo ita semper rebus intendere, supra hominem est, vt quid hoc à Superiore rigidè postulas, & non potius muneri & negotiorum multitu- dini, in varia animam diuidenti, aliquid indulges? Secundò, cum vel noluerit, vel non permiserit Deus, mentem Superioris ad illa prauidenda vigilare, & hinc infortunatius aliquid aut nobis aduersus eueniret; verius longè esset, vt crederemus, vel peccata nostra meruisse, vt prudentiam à prudente tolleret Deus, vel etiam sua bonitate, praestantissimaque sapientia facturum, vt qui no- bis videtur error, errorum verissimorum corrector, maximorum malorum de- pulsor, bonorumque conciliator existat. Ad hunc eundem modum, si aliqua, sed non satis perfecta consideratio intercesserit; excusari potius quam accusari de- bet, esseque commendatissimum, vt qui tam benignos actionum nostrarum in- terpretes optamus alios, ipsi Superioribus nostris ne adeò seueri censores simus.

Cum igitur ex eis quae adhuc diximus constet, malè aliquid imperari, vel ra- tione rei, vel modi, vel circumstantiarum, vel finis, vel incogitantia: in his au- tem esse perobscura multa, multa vtrumque probabilia & incerta, multa quae humanae mentis aciem frequenter & inculpate effugiant: quandònam fiet vt (Prepositis mediocri probitate iudicioque praeditis) aliquid quasi malè impera- tum, possit subditus arguere? quòd si vix vnquam, vel etiam omnino nunquam sic aperte redargui potest, eritne cur diuinam auctoritatem in eiusmodi iussis intercessisse denegemus? sed iam propius ad rem ipsam veniendum est, & peni- tius id securandum.